

Hippocampusdagen 2020

Den akut sjuka hästen – vad gör man?

Aktuell kunskap och forskning vid SLU och SVA
Sammanfattning av föredrag Hippocampusdagen 2020-11-06

Foto: Julio Gonzalez, SLU

Hästen är ett viktigt djurslag för Sveriges lantbruksuniversitets (SLU) och Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA). Hippocampusdagen skapades av SLU och SVA redan 2002 med målsättningen att genom intressanta och aktuella teman förmedla en del av den kunskap om hästar som finns samlad och fortlöpande tillkommer vid SLU och SVA.

Akut sjuk eller skadad häst

Årets Hippocampusdag handlar om den akut sjuka eller skadade hästen. Allt ifrån frakturer, ögonskador, feber, kolik och sårskador mm. kommer att presenteras. Vad gör man som hästägare om olyckan är framme eller hästen blir svårt sjuk? Finns det saker man kan göra innan veterinären är på plats och vilken information vill veterinären ha för att kunna göra en korrekt bedömning om hur snabbt hästen behöver vård? Om hästen har symtom på en ögonskada, när är det bråttom och när kan man vänta några dagar för att se om det går över? Vad händer om hästen bryter benet? Vilka frakturer kan man reparera? Detta är bara några av de praktiska råd och kunskap som vi vill förmedla till alla dem som har hand om hästar som hobby eller professionellt.

Genom att samla några av de främsta specialisterna inom olika ämnesområden vill vi sprida kunskap på högsta nivå.

Vi kommer även ge er en inblick i senaste hästforskningen från Statens Veterinärmedicinska Anstalt som tillsammans med SLU arrangerar denna dag.

På grund av den Covid-situation som råder har vi valt ett digitalt format på dagen vilket gör den tillgänglig för alla som är intresserade utan kostnad.

Vår förhoppning är att ni alla under denna dag får med er kunskap som ni kan omsätta i er egen hästverksamhet. Vi vill alla värna om hästens hälsa och välbefinnande.

Välkomna till Hippocampusdagen 2020 önskar vi på SLU och SVA!

2020 års föredrag är:

- När hästen blir sjuk eller dör, patologens undersökningsfynd - Karin Bernodt och Norbert van de Velde
- Sårskador i huden - Dylan Gorvy
- Frakturer - Dylan Gorvy
- Sårskador i mun och hovar - Ove Wattle
- Ögonskador - Lena Ström
- HästSverige, en kunskapssajt - Carin Wrangle
- Feber - Miia Riihimäki
- Årets Hästforskningsprojekt och årets Hedersomnämmande, prisutdelning Mia Adler
- Kolik - Katarina Nostell
- Det akut sjuka fölet - Anna Kendall

Foto: Julio Gonzalez, SLU

När hästen blir sjuk eller dör – patologens undersökningsfynd

Karin Bernodt, Bitr. statsveterinär och Norbert van de Velde, laboratorieveterinär, Avdelning för patologi, Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA)

Vid Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA) obduceras alla olika djurslag inkluderande hästar. Orsaker till att man skickar in en häst till obduktion varierar och kan till exempel vara att hästen hittas död i hagen, ett krav från försäkringsbolaget eller om hästen plötsligt avlider vid hårt arbete. De sistnämnda är travhästar som avlider under tävling/träning och enligt bestämmelserna skall dessa hästar alltid obduceras. Den obducerande veterinären (patologen) bedömer systematiskt alla organ och vävnader från den insända hästen. Vid en obduktion på SVA är flera olika personalkategorier involverade och patologen samarbetar med obduktionstekniker, laboratorietekniker, medicinska sekreterare samt tekniker som ombesörjer kremeringen av hästen. Kremering sker efter slutförd obduktion och man har dessutom möjlighet att få sin häst separat kremerad om man så önskar.

En patolog baserar sin diagnos på förekomsten av sjukliga förändringar på kroppen och i de inre organen. De sjukliga förändringarna kan vara synliga makroskopiskt (för ögat) men vissa förändringar är mycket små och kan inte detekteras med blotta ögat och då måste man utföra en histologisk undersökning (mikroskopisk undersökning). Vid en histologisk undersökning görs bedömningen på cellnivå.

När det gäller akuta sjukdomar och de fall som kommer in för obduktion är mag- och tarmproblem en av de vanligaste orsakerna.

En annan viktig del av patologens arbete är bedömning av formalinfixerade vävnadsprover (biopsier) som den kliniskt verksamma veterinären skickar in, exempel på de vanligaste proverna är hudprover och prover från tarmen.

Foto: Jenny Svennås-Gillner, SLU

Sårskador i huden

Dylan Gorvy, veterinär, specialist hästkirurg, Universitetsdjursjukhuset, SLU

Hästar är som bekant flyktdjur. De är även nyfikna, en kombination som inte alltför sällan leder till sårskador. Man skulle kunna tro att jag har sett alla möjliga skador efter 22 år i hästpraktik. Trots detta ser jag fortfarande nya sätt på hur hästar lyckas skada sig. Vad kommer till sår kan skenet bedra; stora, kraftigt blödande sår kan se allvarliga ut men läka relativt enkelt. Däremot små sticksår i närheten av en led, senskida eller bursa kan leda till livshotande komplikationer. Tekniker att behandla hästens sår har utvecklats mycket under de senaste åren. Nu kan även de svåraste såren behandlas med goda resultat. Första hjälpen som ges av ägaren direkt efter skadan kan påverka resultatet av behandlingen. Under föreläsningen kommer jag prata om vad man bör ha hemma i stallapoteket, hur man ger första hjälpen vid sårskador, när man ska kontakta veterinär och hur svåra sårskador kan behandlas på hästsjukhus.

Foto: Julio Gonzalez, SLU

Frakturer

Dylan Gorvy, veterinär, specialist hästkirurg, Universitetsdjursjukhuset, SLU

Missuppfattningen att frakturer på häst inte går att behandla är fortfarande vanlig. Sanningen är att man kan behandla några, och andra inte. Behandlingsmetoderna utvecklas hela tiden och det går att behandla flera frakturer med god prognos. Första hjälpen och handhavandet direkt efter skadan är ytterst viktiga för att ge hästen bästa chansen att klara sig. Varje steg i kedjan är viktig för att undvika att skadan förvärras. Öppna frakturer eller skador på mjukdelar i anslutning till frakturer kan göra behandlingen omöjlig. I denna föreläsning kommer jag prata om hur man tar hand om hästen då man misstänker fraktur och hur benet bäst stabiliseras inför transport.

Foto: Julio Gonzalez, SLU

Sårskador i mun och hovar

Ove Wattle, veterinär, Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU

Det har historiskt lite raljant sagts ”no hoof – no horse” men detta talesätt kan lika gärna gälla för hästens mun. Hästar behöver kunna tugga med god tuggfunktion 14-20 timmar/dygn och den huvudsakliga födan skall vara grovfoder. Om dessa kriterier uppfylls kan hästen göra rent sina tänder på ett bra sätt medan den samtidigt producerar hinkvis med basisk och buffrande saliv. Saliven är viktig för både munhålans och magtarmkanalens hälsa. Akuta munhåleskador som får hästar att sluta äta kan vara allt från tandfrakturer, sårskador på framförallt tunga men även andra mjukvävnader och käkfrakturer till mer sällsynt parasitiskador. Andra hästar, inredning och främmande föremål i foder är exempel på grundorsaker till skador som får hästar att sluta äta. Även kuskar och ryttare kan via utrustningsdetaljer och handlag orsaka akuta skador i hästmunnar men denna typ av skador brukar mer sällan ge akuta ätproblem. Då en fungerande munhåla är av största vikt för hästars välbefinnande så skall man oavsett inte avvakta med att själv, eller med hjälp av veterinär, diagnosticera akuta munhåleskador och inleda behandling.

De flesta hästar tillbringar mindre än en timma/dag liggande. Med andra ord så belastas hovarna nästan alla dygnets timmar så hovarna är basala både för hästen och för hästvälfärden. God hovfunktion är viktig för att sänka belastningsamplituder för övriga delar av rörelseapparaten och verkar därmed också förebyggande avseende hältor. Akuta hovskador kan vara allt från hovbensfrakturer, exungulation/losslitning av hornkapsel, spiktramp, balltramp, kronrandsskador till hovbölder och fång. Oavsett typ av akuts hovskada så är det viktigt att den hanteras på bästa sätt för bästa prognos och för att minimera risken för bestående nedsatt funktion för hästens mest grundläggande kroppsdel.

Foto: Jenny Svennås-Gillner, SLU

Ögonskador

Lena Ström, veterinär, Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU

Synen är ett viktigt sinne för våra hästar. Hästen kan sägas vara en generalist, det vill säga den har en synförmåga som är väl anpassad för både mörkerseende och seende i dagsljus. Den har ett stort synfält, och har också ett förhållandevis bra detaljseende jämfört med andra djurslag såsom hund och katt. Hästens ögon är stora och sitter sidligt placerade så att de lätt kan bli skadade. Det finns också många ögonsjukdomar som inte är orsakade av yttre påverkan. Skador och sjukdomar i ögonen kan ge nedsatt syn, orsaka nedsatt prestation och smärta, samt ge försämrad livskvalitet. Vid misstanke om skada eller sjukdom i ögonen är det viktigt att kontakta veterinär för undersökning, eftersom även till synes enkla skador kan sluta i smärta och bestående synnedsättning om de inte behandlas på rätt sätt. Hornhinnesår som inte behandlas korrekt kan bli infekterade, och det kan till och med sluta med att ögat kan behöva opereras bort. Ögonlocksskador behöver ofta åtgärdas kirurgiskt (sys ihop) för att det inte ska bli problem med blinkfunktionen och därmed sekundära skador på hornhinnan. Immun-medierad hornhinneinflammation är en sjukdom som drabbar häst och som kommer och går i episoder. Varje ny episod av inflammation riskerar att ge tilltagande ärrbildning och synnedsättning. Uveit är en inflammation i ögats regnbågshinna som förekommer i både akuta och kroniska varianter. Uveit är smärtsamt och är den vanligaste orsaken till att hästar drabbas av synnedsättning eller blindhet. Uveit kan orsakas av trauma (slag) mot ögat men förekommer också i samband med vissa infektioner i kroppen. Trauma eller infektioner kan också ge sjukdom i näthinnan (hinnan i botten på ögat där syncellerna sitter) och/eller synnerv och därmed orsaka nedsatt syn eller blindhet. Katarakt (grå starr) och glaukom (grön starr) är relativt ovanligt hos häst men förekommer, framför allt som sekundära komplikationer till uveit. Du bör söka vård om din häst visar symptom på smärta såsom att den kniper och/eller har ett ökat tårflöde, samt om det finns svullnad runt ögat. Andra symptom som bör föranleda undersökning är onormala färgskiftningar i ögat (till exempel om det blir rött eller grått) och inte minst om du misstänker att hästen ser sämre.

Foto: SLU

Feber

Miia Riihimäki, veterinär, Institutionen för kliniska vetenskaper samt hippologenheten, SLU

Feber hos häst är ett symptom som kan orsakas av infektiös eller icke infektiös sjukdom och kan därmed drabba både en individ eller flera hästar i samma stall. Utbrott av smittsamma sjukdomar kan orsaka feber hos hästar, vissa är anmälningspliktiga och veterinären kan behöva anmäla sjukdomen redan vid klinisk misstanke. Tidigt insatt korrekt smittskydd är den viktigaste åtgärden för att hindra lidande för djuren samt ekonomisk förlust för drabbade stallägare. Sjukdomssymptomen kan variera mellan individer och drabbade besättningar, och individens allmäntillstånd avgör ofta om man behöver sätta in en veterinärbehandling.

För den individuella hästen som har feber är det viktigt att identifiera orsaken till feber samt att bedöma eventuellt behov av vidare diagnostik och behandling. Feber behöver inte orsakas av smittsam sjukdom utan kan även orsakas av infektioner som drabbar enstaka hästar. Feber kan ha olika etiologier och orsakas av olika infektiösa processer (generella och lokala), inflammatoriska (tex immunmedierade) tillstånd samt olika typ av tumörsjukdomar. När en häst får feber är det viktigt att försöka identifiera om febern har smittsam etiologi, om individens allmäntillstånd eller orsaken till feber kräver ytterligare diagnostik, behandling eller remiss till djursjukhus (tex. bukhinneinflammation, transportsjuka, följsjuka och ledinfektioner).

Syftet med denna föreläsning är att ge underlag för hur man hanterar situationen när en enskild häst i stallet får feber eller om flera hästar i stallet drabbas samtidigt.

Foto: Julio Gonzalez, SLU

Kolik – bara en fis på tvären eller allvar?

Katarina Nostell, veterinär, Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU

Kolik är egentligen bara ett samlingsbegrepp som behandlar tillstånd som orsakas av smärta från magtarmkanalen, utan att specificera vad som orsakar smärtan. De flesta hästägare har någon gång kommit i kontakt med en häst som drabbats av kolik och vet att kolik snabbt kan utvecklas till ett livshotande tillstånd. Tittar man på totala antal dödsfall i hästpopulationen så är ca 11 % av dem orsakade av problem från magtarmkanalen. Hästar har en känslig magtarmkanal och är gjorda för att röra sig och äta kontinuerligt, krav som kan vara svåra att uppfylla med den hästhållning. Det gör det extra viktigt att man som hästägare känner till vilka faktorer som kan bidra till en ökad risk att hästen drabbas av kolik för att på så sätt minimera riskerna att hästen drabbas. Denna föreläsning kommer att försöka besvara följande frågor; varför får hästen kolik? Hur upptäcker jag att hästen har kolik? När måste jag kalla på veterinär? Vad kan jag som hästägare göra för att minska risken för att just min häst drabbas?

Foto: Julio Gonzalez, SLU

Det akut sjuka fölet

Anna Kendall, veterinär, specialist hästmedicin Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, SLU

Hur kommer det sig att ett föl som fötts helt friskt och normalt inom bara ett dygn kan vara dödligt sjukt i sepsis (blodförgiftning)? Hur kan man som djurägare förhindra att sjukdomen tar fart och hur upptäcker man tidiga symptom? Denna föreläsning tar upp detta samt går också igenom några andra vanliga sjukdomar hos det dagsgamla fölet. Problem som kolik, navelinfektion och akut hälta kommer att tas upp. Vad kan man göra för att förebygga, upptäcka och behandla dessa problem?

Foto: Carin Wrangle, SLU

Kunskapssajten HästSverige

Carin Wrangle, journalist, redaktör HästSverige, Hippologenheten, Institutionen för Anatomi, Fysiologi och Biokemi, SLU

Kunskapssajten HästSverige www.haestsverige.se med sina cirka 800 webbsidor om hästens hälsa, foder, sjukdomar, miljö, hantering etc. har sin självklara funktion för alla som är hästintresserade. HästSverige är din rådgivare i olika situationer som gäller hästar. Inte bara när det är kris och bråttom som vid sjukdomar och skador utan lika mycket i din vardag när du som hästägare funderar över vilken typ av foder som är bäst för din häst. Eller hur du ska tänka när det gäller hästens parasiter? Eller varför det är viktigt att vänja hästen vid ökad mängd gräs inför betet om den tidigare mest har gått i en grushage? Eller hur du alltid måste tänka smittskydd när du åker iväg med din häst på träning eller tävling? Eller varför hästens box eller ligghall behöver ha en viss storlek för att vara godkänd? Det viktigaste av allt, innehållet på HästSverige är faktagranskat av experter.

På sajten finns en gratis webbkurs, **Bli bäst på häst**, där du som besökare får följa hästen i olika miljöer och lära mer om bland annat träning, hantering, utfodring, sjukdomar med mera. Och för många hästägare och hästskötare är till frågorna i **quizzar** (frågepaket) ett jättebra sätt att lära sig viktig kunskap om sårvård, smittskydd, foder, gödselhantering, parasiter med mera.

Den 6 november 2020, lanseras **HästSveriges foderstatsprogram 2.0**. Ett nytt program som innehåller många och bra funktioner för dig som vill räkna ut hur din häst skall utfodras för att må så bra som möjligt. I detta nya foderstatsprogram hittar du även nytt material om hur du bedömer hullet på din häst.

HästSverige kunde realiseras 2011 tack vare SLU, SVA, HNS, SHF, Agria och LRF.

Efter några års arbete medverkar även Svenska Djurskyddsföreningen och nu senast Ulla Håkansons Stiftelse. Det är tack vare dessa aktörer som HästSverige kan fortsätta och sprida gratis information till er hästägare.

Egna anteckningar